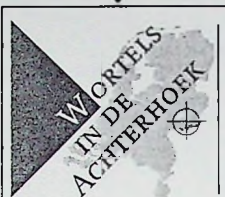

Hafkenscheid: van burggraaf tot pater

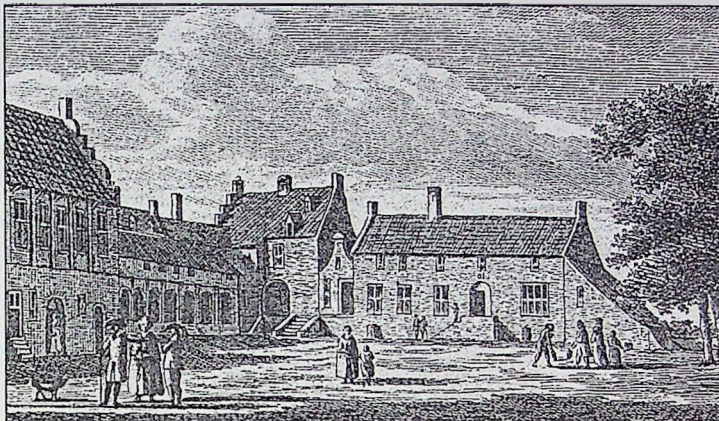
Rubriek over boardier- en familiënamen door Henk Harmsen. Aanvullingen en suggesties: 05437-72603.

Fanne Hafkenscheid uit Dinxperlo was goed bij de pinken. Ze kon als een van de weinigen in het dorp "Hollands" praten en verstaan. Als iemand uit Dinxperlo in Zutphen voor de rechter moest verschijnen, kreeg de verdachte van gemeentewege Hanne mee op pad als 'tolk'.

„Het zegt wel iets over die familie”, zegt genealoog Egbert Koops uit Varsseelder. Hanne was zijn bet-overgrootmoeder (volgens de reeks Egbert - vader - oma - overgrootvader - betovergrootmoeder). „Het waren Pruisen en dat waren in Duitsland de ambtenaren en de onderwijzers bij uitstek. Ook waren ze trouwens opvallend familieziek.” Hanne was in 1807 in Ulft geboren, was dienstmeid in Bocholt, woonde in De Heurne, vervolgens in Dinxperlo, en trouwde in 1836 met weduwnaar Jan Roeterink. Ze had als oude vrouw vroeger nog aan Egberts oma, toen een kind, verteld zich te herinneren dat de kozakken in Bredenbroek waren geweest en dat in het Bredenbroekse bos nog wolven zaten.

Burggraaf

Hafkenscheid: doordat de familie veel paters en vrijgezellen leverde komt de naam nauwelijks meer voor. Maar wie in zijn stamboom

♦ „Het Huis Ulft van binnen” op een afbeelding van rond 1730. De man met de steek links is mogelijk burggraaf Frederik Hafkenscheid. (Repro Hans Groene)

teruggaat zal allicht nog een telg tegenkomen. Zo is de moeder van zanger Theo Overgoor een Hafkenscheid.

Al in 1680 komt de naam Hafkenscheid in Ulft voor. Johannes Fredericus (Frits, Frederik) wordt in 1690 door Huis Bergh benoemd als burggraaf (borggreve) van Ulft. Hij had dus de zorg voor het kasteel als een soort voorname huismeester. Het kasteel werd mee bewoond door de grafelijke ambtman, een soort burgemeester, maar de burggraaf stond in nauwere relatie tot de Berghse graaf dan de ambtman.

Zijn in 1700 geboren zoon Frederik, in 1726 getrouwd met Johanna Knippenborg, verliet het intussen vervallen kasteel en bouwde in 1730 in Ulft een café bij de kerk, het Wapen van Bergh genaamd. Hij was dus kastelein in de oude zin van het woord. Hij bleef burggraaf, want als er iets te verhap

stukken viel was hij erbij. Zaken als verponding, rechtspraak en de marke IJsselweiden werden in die dagen niet meer op het slot, maar in een van de Ulftse of Gedingringse cafés afgehandeld.

De volgende generatie is Christianus Maximilianus, die in 1760 trouwt met Gesina Westerveld. Ook hij is nog aan het kasteel verbonden, want hij is belast met de organisatie van adellijke jachtpartijen in Ulft. Hun zoon Michaël trekt in 1801 naar Amsterdam waar hij trouwt en schatrijk wordt met handel in onder andere Japanse lak. (Hij had in Amsterdam twee pakhuizen, genaamd Ulft en Over-Ulft). Hij blijft katholiek, voert een familiewapen met een havik en bekostigt in 1826 de bouw van een kapel in Ulft. Over de nauwe relatie tussen de Amsterdams en Ulftse Hafkensheids zou een boek te vullen

zijn, aldus Egbert Koops. Michaels zoon Bernard, geboren 1807, wordt in 1832 priester en theoloog, is de eerste pater Redemptorist van Nederland en maakt diverse reizen naar de steden van Noord-Amerika om er te werken onder de eerste katholieke immigranten. 'Hafje' was in zijn dagen zeer bekend en er bestonden zelfs snuifdozen en pijpkoppen met zijn beeltenis. Over hem bestaat een boek en bij het klooster in het Limburgse Witem staat een standbeeld voor de pater, die zich tot de persoonlijke vrienden van de paus mocht rekenen en een zeer imposant figuur moet zijn geweest. Hij had een machtige stem, waarmee hij in Luik eens voor vijftigduizend pelgrims in de openlucht preekte. Toen hij in Ulft eens een H. Mis las, was hij - zegt men - in Terborg nog te horen. Egbert Koops bezit een foto van de streng kijkende pater.

waarop deze staat met een enorm kruisbeeld in de ene hand en met de wijsvinger van de andere hand hiernaar wijzend, alsof hij zeggen wil: „Vergeet Hem nooit”. Na hem zijn er nog heel wat meer paters met de naam Bernard Hafkenscheid geweest.

Naam

Op zoek naar de herkomst van de merkwaardige naam kwam genealoog Koops terecht in het Duitse Bochum, waar in de buurtschap Havkenscheid alleen wat oeroude bomen en een overwoerd stuk grond nog herinneren aan de rond 1870 verdwenen 'Rittersitz Havkenscheid'. (Het woorddeel 'scheid' zal wel grens betekenen). Mogelijk stamde de Ulftse burggraaf Frederik af van de Bochumse (Von) Havkensheids.

Van de vele telgen noemen we er hier nog enkele.

Ene Frans Hafkenscheid was rond 1764 gildeschrijver in Beek en maakte in de gildeboeken aantekeningen over onder andere extreem koude winters en een epidemie van dysenterie (rode loop). In 's-Heerenberg woonde tot een tiental jaren geleden twee vrijgezelle kleermakers uit de Heurnse tak van wie Bernard, geboren in 1889, tot op hoge leeftijd optrad als getuige voor het plaatselijk notaris kantoor en die met zijn vrijgezellen grappen het hele bejaardencentrum St. Gertrudis vermaakte.

Een non, zuster van 'Kupers Hanne' uit de kuiperstak, werkte rond 1850 onder de Amerikaanse indianen.

Niet alle telgen waren zo braaf. Frederik Wilhelmus ging rond 1760 in de fout door bij de zuster van zijn schoondochter een kind te verwekken. Dat we dit weten komt, doordat de Ulftse pastoor het gegeven netjes in een boek schreef. Ter ger hij schonk Frederik v

SD 7-1-1995